

НОВИЙ ЧАС

ІЛЮСТРОВАННИЙ ПОЛІТИЧНО-ГОСПОДАРСЬКИЙ ЧАСОПИС

Ч. 15.

ВИХОДИТЬ ДВА РАЗИ В ТИЖДЕНЬ.

Рік I.

ПЕРЕДПЛАТА в КРАЮдо кінця року 250.000.
В Америці річно 8 доларів.**АДРЕСА:**

„НОВИЙ ЧАС“ Львів, Руська 18.

ПЕРЕДПЛАТА ЗА КОРДОНОМмісячно рівновартість 8 кор. чес.
одно число 1 кч.

Вигнали короля з Греції. Український клуб проти правительства Грабського. Як живуть в Німеччині?

Вигнали короля з Греції.

Після виборів в Греції, в яких перемігали республіканці, король віддав від правительства приказ (от тяжкі часи настали для країн) опустити Грецію. Дали королеві

і королеві мільон драхм (то більше, як мільон марок) на дорогу, посадили в корабель і він поплив водями.

Польща має новий уряд

бо на то собі заслужила, так як кожда держава має свій. Грабський утворив правительство із спеціалістів. Є там троха лівих, а троха правих. Ще не став уряд перед соймом, а вже говорять, що життя його недовге. — Для нас він такий

сам, як попередній. Посол Підгірський заявив від імени українського волинського клубу, що український клуб буде голосувати проти того правительства. Те саме заявили Німці і Білорусини.

З роздумувань Містера Юнга:

...Без сумніву між Англією і Польщею є багато схожості. Приміром: У нас паде мрак, а тут марка. Ріжниця тільки в переставленню букв.

В імени Річпосполитої Польської!

Суд окружний карний, яко Трибунал пресовий у Львові, рішив на внесок державної Прокуратури, що зміст часопису „Новий Час“ число 11, з дня 9. грудня 1923. р. в артикулі під заголовками: 1) „В день Просвіти“ в уступах а) між словами: тяжко а Просвіта, б) від слів: Просвіта мусить собі до кінця. 2) „Ще не навчилися“ в уступах між словами: меншостий а Найвища пора. 3) „По той бік греблі“ в уступі між словами: як у нас а Театр. 4) „До дійсного обіднання“ в цілости. 5) Як відбудовується східні кресли? в уступі від слів Лишається і стара до кінця артикулу. 6) „Огляд світових подій“ в уступі між словами Бідна ліга а Туреччинь. 7) „З польських справ“ а артикул г) здане останне. 8) „Дописи“ уступ між словами: з хати а Бібрка. 9) артикул в шпальті

першій і другій сторони десятої в цілости. 10) „Заголовок“ шіснайцятій нотатки в рубриці: Новинки містить в собі ество 1)–7), 9) лочину з § 65 а) з. к. ад 8) виступку з § 300 з. к. ад 10) виступку з § 305 з. к. узнав доконану в дни 6. грудня 1923. конфіскату за оправдану і зарядив знищення цілого накладу і видав по думці § 493. з. к. заборону дальшого розширювання того друкованого письма. Заразом видав наказ відвічальному редакторови тої часописи щоби це рішення помістив безплатно в найблищому числі і то на першій стороні. — Невиконання того наказу потягає за собою наслідки передвиджені в § 21. зак. друк. з дня 17. XII. 1862. Д. л. д. Ч. б. ех 1863. а іменно засудження за переступство на гривню до 4,000.000 мп. Львів, дня 10. грудня 1923.

(Підпис нечиткий).

Коштовне отверезіжє.

Отаман Петлюра мав розмову з представником одної газетної агенції. Він висказав свій погляд на українізацію, торкнувся взаємин української і російської еміграції і — що найважливіше — у перше, публично, хоча дуже оглядно назвав по імені наслідки свого „братерства“ зброї з Поляками. Придніпрянські емігранти, каже Петлюра, „незабезпечені матеріально, пригнічені обмеженнями, підлягають з морального боку важким переживанням в зв'язку з тою політикою, яку принорюють до місцевого українського населення. Гострість тих переживань дає себе відчувати тим болючіше, що та політика противиться гаслам і обітницям покладеним в основу спільної боротьби Поляків і надніпрянських Українців проти большевиків 1920 р. Поляки використавши військову силу Українців перейшли потім над ними до денного порядку. Це викликає глибоке огірчення і розчарування серед тої частини української еміграції, яка разом з армією поділяла труди кампанії 1920 р., а потім, інтернована в межах Польщі, перебуваючи в таборах, мала аж надто причин попасти в огірчення

Мимохіть пригадуються деякі картини з історії українсько-польських взаємин.

Рік 1617-ий. Королевич польський Володислав емішався у війну з Москвою. Та сойм польський не хотів давати грошей на військо і королевичези, що запустився з невеличкими загонами під Москву, грозива заглада... Його взявся ратувати гетьман козацький Сагайдачний. За „гасла і обітниця“... І виратував... Історики пишуть: „Королевич страшенно втішився, врадувалося ціле його військо тою козацькою допомогою“. І що ж було потім? З Москвою заключено мир. „Тепер, маючи спокій з московської сторони, правительство польське на літо 1619 р. знову вислало Жолкевського з комісарами і військом робити порядок з козаками“...

Тодішню картину вдячності за козацьке „братерство“ зброї малює досадно в польській сеймі український посол Лаврентій Древинський ось як: „В Могилеві й Орші церкви запечатано, священників розігнано. В Пинську те саме вчинено; монастир Лещинський на коршму обернено. Через те діти сходять зі світу без хрещення, тіла мертвих вивозяться з міст без церковного

обряду як стерво. Чи то не кривда народови нашому руському, що не кажучи про інші міста, чиниться у Львові. Хто грецького закону, не уніят, той не може мешкати в місті, того мертве тіло не можна провести через місто з церковною церемонією, ані до хорого з тайнами господніми іти не вільно. А в Вильні? Чи чуване коли? Коли мертве тіло під замком хочуть провести через замкову брзму (якою ходять і їздять всі, навіть Жиди й Татари) то ту браму замикають, так що православні мусять мерця свого виносити інчою брамою, якою тільки гній міський вивозять“.

Не треба думати, щоби те „огірчення“ було достаточо сильним ліком на „гасла і обітниця“. Через 3 роки Польща була знова під смертельною загрозою з боку Турків. І знова виратував її Сагайдачний. Історики пишуть, що козаки „бідували дуже через брак паші, але під залізною рукою Сагайдачного трималися до останку, тимчасом як з польського війська шляхтичі з визначних фамілія, скучивши довгою війною, без сорому тікали, ховаючися в фіри, що йшли по провіант. Коли турецький султан, стративши надію на побіду, нарешті помирился з Поляками і повів свої полки назад — признавали Поляки, що козакам завдячують це виратування Польщі від потибели“.

ВОЛ. ДОРОШЕНКО.

О. ОЛЕСЬ.

(З нагоди 20-ліття його літературної діяльності).
(Докінчення.)

Почала тоді наша Україна відживати, відроджуватися. І це відродження виявилось заразке і в письменстві. Ожила й наша література тоді. Могутній, живловий рух виявлявся і в ній. Почулося сміле, яскраве, палке слово скрізь. Пута неволі спадали. Першим провістником цього відродження був знаменитий наш повістяр Винниченко, що в невеличких оповіданнях і більших повістях заговорив новою, нечуваною передтим мовою. Читаючи їх, дивувався наш покійний Франко непомалу. „І звідкля ти такий взявся? — питався він. Оттаке сильне, яскраве слово було Винниченкове. Та ось невдовзі по Винниченкови висунув молодий український рух ще одну таку саму силу — вже в області поезії, себто в пісенній творчості. Це був саме О. Олесь.

Він незвичайно сильно й гарно заспівав про відродження України й силою свого слова поривав за собою серця всіх на Україні. Все

затремтіло від його могутніх пісень і український рух пішов ще ширше й глибше.

І так і досі не перестав складали свої пісні Олесь і ось за 20 літ своєї праці ми маємо вже шість гарних збірок його натхненних творів.

Час ішов, події переганяли одна одну. По піднесенню 1905—1907 рр., себто по так званій першій революції в Росії і на Україні, наступила реакція, себто перевага царату. Потім страшна війна, в початках котрої здавалося, що царат зовсім здушить український рух. Далі вибухла нова, ще більша революція, яка повалила царський лад, — на Україні почалося відразу нове життя, почалося будовання своєї власної держави — знову стало весело й радісно жити. Але не на довго. Москалі ніяк не хотіли до цього допустити й настала нова, люта боротьба за волю й державність України. Вкінці незалежна Україна впала і її діячі опинилися на вигнанню, а давно вже сказано: гіркий хліб вигнання. Гірко жити на чужій ласці, в чужих людий, доводиться тяжко бдувати й зі слізми згадувати далекий любий рідний край.

І от усе це описав дуже гарно

в своїх творах наш поет, що пережив усі ці події й разом із інчими діячами опинився кінець-кінців на еміграції в Чехах. Читаючи його твори, чуєте й грім першої революції й жах війни, й вибух другої революції, й боротьбу України за волю, й горе вигнання.

Поет то кличе до боротьби, то ласє зрадників і рабів, то журиться, що люди наші не розуміють свого щастя й не боронять свого права, то плаче над долею рідного краю...

Так колись кликав до боротьби, картав, плакав і журился невмирущий Шевченко. І його гарячі поклики й криваві сльози й досі печуть нашу душу й будять її зі сну, поривають до боротьби, до чину. Так само починаються велико до самопізнання, до розбудження нашого духа й пісні Олесь. Тому-то й слід нам усім пізнати поезію його, а пізнавши шанувати того, що їх склав.

Слово великого поета — це могутня зброя в життю народа. Воно збиває народ до купи, єднає його до боротьби за своє, не дає йому, як казав Шевченко, „гнилою колодою по світі валятись“.

Натхненне, віще слово заражає

Якаж була дяка? „Король Жигмонт“, пише історик далі „бачив, що козаки йому більше не потрібні і вже не хотів більше тратити ласкавих слів. Казав козацьке військо звести до двох а найбільше трьох тисяч а всі інші щоб вернулись до панів в звичайне підданство“.

Та Українці, цей „чинник в системі польської східної політики“ — що так скажем словами тогож Петлюри — мають коротку пам'ять. Українське стремління старався олісля годити з польською державністю гетьман Іван Виговський. Він заключив угоду з Поляками в Гадячі, а його опісля щж Поляки розстріляли без суду.

Закінченне — покишо — цих взаємин між польськими „гаслами і обітницями“ і українським „огрченням“ переживаєм. Під що пору на прикладі Симона Петлюри. Він почав вже скаржитися. Здержано, оглядно. Та ми йому допоможемо — для ясности — словами Поляка, Тадеуша Голуфка, який у соціалістичній газеті „Robotnik“ пише:

„Пригадаймо собі літо 1920 р., коли Польща стояла над пропастью. Майже всі нас опустили, ціла Європа переконана, що прийшов кінець Польщі.“

І ось в тім так грізнім для Польщі менті, серед нечисленних друзів остались вірними до кінця

Українці. — Вони склали своє життя і свою кров на вівтарі дружби, братерства зброї. Генерали Петлюри Павленко і Безручко з подиву гідним героїзмом оборонили фронт над Дністром і Замосць і можна сказати виратували Польщу“.

Опісля прийшов мир. Пан Голуфко розповідає, що героїським генералам і офіцерам і етлюри признали Поляки ордери, але не дали їм. Описує інтернування героїських „товаришів зброї“ і спасителів його батьківщини в таборах Каліша і Щипйорни, їх нужду і упокоренне, видаленне Отамана Петлюри з Польщі, скандальну опіку над інвалідами, які інвалідами стали наслідком ран в обороні Польщі. Цим останнім не давано біля не збудовано для них відхожих місць, так що „в ночі інваліди на

протезах несли на подвірє свого товариша без рук і без ніг“.

„А яка судьба тих, що остали на свободі?“ питає пан Голуфко. „Іх гонять як собак від староства до староства. На ласці і неласці поліції є люди, які билися за Польщу. Вони віддані в неволю різних підприємць, які страшливо їх визискують, знаючи, що ті люди є без всяких прав“.

Картина, описана паном Тадеушом Голуфком, подібна до картини яку описав рівно тому 300 літ пан Лаврентій Древинський...

Тай основі „братерства зброї“ остали ті самі за отамана Петлюри як були тому триста літ за гетьмана Сагайдачного: „гасла і обітниця“ зі сторони польської і лише „огірченне“ зі сторони української...

Житте в Німеччині.

Читаючи газети, декому може здаватись, що в Німеччині ось ось вже вибухне революція, що в таких скрутних відносинах як там ніяка держава дальше існувати не може.

Та воно тільки так здається. Бо хто приглядається на місці, зблизька, бачить, що житте тут завмірає тільки повільно, що кінець може бути якийсь ненадійний, не-

сподіваний або, що до кінця загальом далеко.

У Німців за мало горячки, за мало пристрасти і темпераменту, щоб нужда голод і холод випровадили їх з рівноваги.

Дивний спокій а може байдужність до всього. Слово „революція“ для Німців страшне. Революція це суматоха, нелад, непорядок а вониж

людей, заставляє їх стрепенутися, ожити, мов електрична іскра.

„Як прекрасна царівна у казці старій,
Заворожена відьмою злою,
Спить нетлінная роки в могилі сирій
І нетлінною сяє красою, —

Так і ти, Україно, лежиш у труні,
І заклята і авік, і забута,
І без жалю за щось у кайдани
[страшні
Закула тебе мачуха люта.

Але явиться лицар колись молодий,
Вирве з рук тебе в мачухи злої
І тебе поведе він у день золотий
Як царівну, для долі ясної“.

Так писав колись Одесь. І в цім його вірші знаменито змальоване саме значінне рідного письменства, рідної поезії, що будить народ із труни й веде на зустріч сонцю золотому — до щастя, до волі...

А хто ж цей натхнений співець? Спитаєте ви. Ось у коротких словах його життєпис.

Одесь то прибрале імя, яким піаписує поет свої вірші. Справжнє його імя — Олександр Кандиба. З фаху він ветеринарний лікар. Родом із Слобідської України. Народився 23. листопада 1878 р. в селі

на Харківщині, вчився зпочатку в містечку Білополю у народній школі, а далі в Харкові — зпочатку в хліборобській школі, а потім у ветеринарному інституті. Ще бувши в хліборобській школі пробував писати поезії, але хоч уже знав українську літературу й писав українські вірші, але ще не був свідомий свого життєвого завдання. Та ось приїхав він 20 літ тому у Полтаву, де тоді відбувалося свято відкриття пам'ятника батькови української літератури Іванови Котляревському. На це свято зіхалися Українці звідусюди, були представники й з Галиччини й Буковини. Тут уперше на яву вийшла свідомо українська сила, уперше почули Українці, що їх не купка якась дрібненька. Це дуже вплинуло на багатьох — у них розкрилися очі. От і на молодого Кандибу вплинуло це свято так, що заприсяг він тоді, що буде по вік, до смерти вірним сином рідного краю. І від цього часу став він свідомим українським діячем та письменником.

Перші його твори появилися в друку одначе трохи піаніше — аж 1905 р. у збірнику „Багаття“, що видав у Одесі недавно померший у Винниках український діяч і теж письменник др. Іван Липа. На

другий рік у Петербурзі появилася вже ціла збірка поезій Олесь, а ще за рік друга збірка. І от відтоді та й досі не перестав писати Олесь поезії.

Досі вже вийшло шість збірок їх. Між інчим у одній із своїх збірок, описав Олесь дуже яскраво й нашу Гуцульщину, де траплялося йому проживати перед війною. Було це ще в тих часах, як був живий і пробував там покійний наш письменник-оповідач Михайло Коцюбинський, котрий теж, як знаємо, змалював гуцульське житте в своїй дуже гарній повісті „Тини давно забутих предків“.

Одесь брав увесь час дуже діяльну участь у визвольному українському русі. По упадку Української Народньої Республіки довелося і йому покинути рідний край і мандрувати на чужину — зпочатку до Відня, а потім до Праги, де він тепер і живе. У Відні вийшли в останніх літах новим виданням перші його збірки й кілька нових, а отсе в Празі цього року вийшов окремою книжкою „Вибір“ його поезій з життєписом і гарним портретом, що його ми передрукували у нашій газеті.

привикли до пошановання законів, до послуху, праці, до дисципліни...

Після рапальського договору, Німці поклали деякі надії на большевиків. Та скоро переконались, що це пусті обіцянки, багато крику і галасу для агітаційної реклами звичайні викрути і хитрощі якими комуністичні достойники туманять заграницю.

І тимразом вони не тільки Німців піддурили та ще й нарobili чимало клопоту. Німецька поліція повідкривала багато складів зброї яке понамагазиновували большевицькі агенти в своєму посольстві. Цим зброєю мали вони ширити розклад і замішання у свого союзника...

Все це зразило Німців до большевиків, бо вони хотіли не авантур а помочі. Хотіли хліба, хотіли ринку збуту для свого промислу. Хотіли в першій мірі, союзника в біді, а не такого „приятеля“ що хоче витягати чужими руками каштани з вогню. Та не можна сказати що би Німці не очікували змін.

Вони надіються, що вислід нових виборів в Англії, принесе з собою щось нового; що обставини мусять змінитися, бо в Європі робиться парно і душно...

До цього часу вдержують ще лад і порядок, Нужда, перевтома, всі недомагання після програї у світовій війні не змогли остаточно розколіхати державою до самих основ.

І навіть ці ватаги комуністів що деколи „гуляють“ на вулицях

всі ці большевицькі червоні сотні (Hundertshafte) не лякають нікого, тимбільше уряд. Їх тільки спокоюють і держать в запасі... може колись придадуться... Бо коли вже усі способи, для ратовання держави вичерпаються, тоді треба випустити цього розгуцаного червоного бика щоб цілу безглузду Європу перевернув до гори корінем, і тому тільки розюшують його, раз попускають то знов стягають ховсти але сильно держать на воловоді... Німецька „шу-по“ (Schutzpolizei) все чемна, все зрівноважена без великого галасу, без масових арештів і крові все і всюди дає собі раду. В один мент, вмис опанувати положення.

Коли надивитись на ці злидні і голод а разом на цей порядок, не можна вийти з дива: Як можна погодити все те разом, як можна вдержати керму в руках в таку негодю?

Та дехто думавби, що це парламент, мудрі вибранці народу, правлять Німецькою Республікою в ці важкі для неї часи. Ні, тут ніхто про них не згадує і з ними не числиться.

Цікаво послухати балачок, які провадять в мійських залізницях, німецькі громадяни — і то без розбору ліві, праві, інтелігенція, робітники. Вони інакше не називають свій парламент як „цирк“, а вибранців Народу, послів та міністрів „паяци“ і то з додатком „чисті“ паяци (kuter Hamr Imänner) що вічно сваряться, галасують і даром беруть гроші та роблять дурниці.

Навіть Достойний пан президент держави мало має до говорення. Усім править генерал Сек з адютантами і дорадниками, бо він має за собою зорганізовану силу здоровий кулак, а тому має і пошану і довіре загалу. *Око.*

Дівчина бачила мерця.

В одній місцевості в Дальматії помер мужик званий „Ліво“. Все своє майно оставив „Ліво“ одній вдовиці, а рідні ніщо. Кілька днів після його смерті, бачила Ката Кралевич, 17-літня дівчина, як якийсь чоловік вештався довкруги стайні і будинків у полонині, де вона пасла худобу. Дівчина почала здаєка кричати до чоловіка, бо думала, що то якийсь збиточник. Однакж, коли той чоловік сбернувся до неї, дівчина на своє вели-

ке зачудованне побачила — „Ліва“. Хоч дівчина не бачила „Ліва“ на похороні, її опис його одіжи схожий зовсім з дійсністю. Лише не має шапки, а хустина, що нею була підв'язана борода, перев'язана на нозі. Коли лише біля дівчини падають камінці або щось заворушиться в хаті, це бачать і інші присутні люди. Два лікарі заявили, що дівчина зовсім нормальна. Може бути, що вона знаменитий медіум.

РОМАН КУПЧИНСЬКИЙ.

Батько Махно.

(Споми).

(Продовження).

Зблизвся вечір. Сонце западало за далекі ліси, а тіні високих топілей поклялися на залізничий шлях.

Махнівця Шпоту завели на „водочку“ до одного зі старшин, а тимчасом заїхав паротяг з одним вагоном і забраз обезображеного денікінського посла і його поневільного товариша подорожі — чет. Постолюка.

Паротяг засвистав і покотився на схід.

Всі облекшено відітхнули. Мали знову час подумати і розважити, що даліше робити.

Шпота знову міг без перешкоди проходжуватись куди хотів.

IV.

Того самого вечера, як трапилася неприємна історія між Махнів-

цем Шпотою і денікінським полковником, приїхав від Махна наш звязковий старшина, чет. Романюк. Ми затягнули його до вагону і примусили розповісти, що бачив і що чув в таборі Махна.

Чет. Романюк розказував:

„Армія Батька Махна, це найвеличавіша збиранина, яку я коли небудь бачив. Інтелігенти, робітники селяни і босячня та бандити — каторжники. Все те звязане зі собою особою і авторитетом Батька. Дисципліни ніби нема ніякої і ніби є величезна. Годі властиво розібратися. Нікого не вяжуть ніякою присягою, але хто не відлучився від „армії“, мусить у бою слухати командантів, бо інакше — куля в лоб.“

Махно і інтелігенти, які там крутяться це переконані анархісти. Селяни не мають ніякої орієнтації, а йдуть бити панів і підпанків. — Робітники, це переважно большевики, які донебудь хочуть битися проти буржуїв, а босячня тримається Махна тому, що він не боронить грабити.

„Армія“ Батька Махна має коло 30.000 людей переважно українських селян з катеринославщини. Тому й вона зветься офіційно: „І. Селянская Повстанчая Армія им. Батька Махно“. Але є в ній крім Українців селян, робітників і інтелігентів, усякі народи які замешкували колишню Росію — а навіть і Китайці.

За українськими селянами волочиться величезне число їх жінок, які рівночасно роблять ніби якусь санітарну службу і варять їсти. Всі вони їздять на возах за своїми чоловіками і ділять з ними труди й невидги довгих і небезпечних походів.

Як я тільки приїхав у табор Махна і зайшов до Батька в хату, зараз ціле подвір'я заповнилось цікавими махнівцями. Вони не пхались до середини, але пообтикали вікна і кожне сказане слово передавали собі з уст до уст. В хаті був тільки Батько і його „штаб“ — штук до десяти.

Ми балакали про війну з Денікіним, та про згоду з Петлюрою.

По той бік греблі.

Міста і їх характер.

(Оригінальна кореспонденція).

Київ став безсумнівною духовою столицею України. Так, як Харків, як столиця України залежний від Москви і це помітно на кожному кроці, то Київ під оглядом впливу на українське життя самостійний і безконкурентний. — Головну роль сповняє в Києві Академія наук та вищі школи. На академію наук влада глядить не дуже то прихильним оком.

Те, що старі академіки творять в своїх кабінетах все те таке чуже для соціалістичної влади, на їх думку таке непотрібне, що й підирати таку роботу непотрібно. А якщо, все таки відпускають академії наук деякі кредити, то, як самі говорять, щоб старики не помирили з голоду. Незважаючи на це праця академії для української науки величезна. — Другим суте українським огнищем українства це автокефальна церква. Вона супроти старої т. зв. тихонівської і живої, себто большевицької церкви найсильніша і становить сильну опору української національної думки. До неї відноситься влада ні холодно, ні тепло. Краще, в очах влади, щоб її не було. Та, що вона існує, — нічого не порадиш.

Шкільництво в Києві всяке. Та українських шкіл найбільше. Очевидно, що всюди в школах вплив

комуністичного виховання великий. Та неможна забувати, що з української школи вийде дитина таки українською дитиною і хоча й засіють в її душу зерна інтернаціоналізму, всеж життя міцніше і навчить згодом того, що для людини природне — любити головню свій рідний край. — В вищих школах досить великий відсоток Українців. Напливають вони головню з сіл і своєю присутністю в великій мірі українізують місто. На вулицях Києва домінує все ще російська мова. Але поволи і консеквентно українська мова здобуває своє місце. — Владі це байдуже і українська мова з тої сторони попертя немає.

Вивіски на склепах, що кожному місту надають певний характер — головню російські. Купцям українських вивісок не треба. Бо навіщож? Лиш денед на склепах українських кооператив, доволі численних, та на державних установах видніють українські написи. Кооператив багато. Такі кооперативи як: „Сільський Господар” (Ваш Сільський Господар напроти нашого — просто сором), Українбанк, Вукоспілка, Село-техніка — це справді сильні товариства, оперті на твердих підставах. „Два перші це чисто українські і другі жидівсько-російсько-українські.

Ще один чинник, який містови надає український характер це дер-

жавні установаи. На всіх написи українсько-російські. І в середині чути подекуди українську мову. Тут вже вплив українзаційного курсу. На чімжеж полягає та українзація? Про це довше напишу до другого числа.

5-літній Ювілей всенародної української бібліотеки в Києві.

27 листопада святкувала свій 5-літній ювілей всенародна українська бібліотека при Всеукраїнській Академії Наук в Києві. Як „Вісти” подають, що за 5 літ існування бібліотека обіймає більше як мільон сто п'ятдесят тисяч томів зі всіх царин знання. За жовтень ц. р. відвідало читальню бібліотеки 15 тисяч людей. — Якщо це правда, то українська бібліотека належить до найбільших бібліотек світа.

І там страйкують.

В донецькому басейні було за час від червня до жовтня ц. р. 19 страйків робітників металістів. Страйки головним чином були ізза платні.

Присилайте сейчас мільон Мп. як зачет на передплату на 1924 р.

Мало-по-мало в балачку встрявали не тільки „штабовці”, але й ті, що стояли на дворі в вікнах і робився страшений галас. Не одно терпке слово попадало мені, штабовцям, а навіть самому Батькові. Як Батько щось не доладу сказав так зараз хтось йому за вікна гукав: „От дурак, наш Батько, їй Богу”, або „Чортиб твою матір Батьку”!, а деколи ще щось ліпшого.

Махно все це приймав, мов і не про нього мова. Тільки коли вже за галасом, слова не можна було промовити, він підводив свої сірі, острі очі і гукав: „Тихо”! Його слово відразу втихомирювало всіх і нарада продовжалася.

Після наради мені призначили квартиру, на яку я зараз і пішов з одним „штабовцем”. Він був доданий мені не так за товариша, як радше за сторожа. Видно не дуже вірили „золоторукавчикам”. Я був з цього дуже вдоволенний, бо, правду кажучи, таки трохи боявся махнівської „армії”.

На одинці багато я дечого довідався від нього і про життя і про спосіб воювання махнівців.

До їх „армії” всякий має приступ. Хто хочеш, приходи, воюй, а як тобі не до сподоби — іди на чотири вітри. Ніяких присяг, ніяких вписів. Але доки ти в „армії” мушиш у бою слухати, бо як ні, — розстріл. Батько не знає „жартів”, витягне револьвер: „бах”! — і скінчилося. Тому два дні — розказував штабовець — жінка Махна застрілила власноручно одного, що вкрав бабі спідницю. Чи це правда не знаю, бо наскільки я переконався, — махнівці здорово граблять, — а радше крадуть у селян. В селі де стоять махнівці тяжко подибати курку чи качку, а свині є, хіба дуже стережені.

Кухонь ні кухарів махнівці не мають. В селах варять по хатах, на степу в казанах і так з одного казана їсть їх ціла купа. Батько теж їсть разом.

Воюють кінно і на степових візках — тачанках. Коний у них сила — силенна, бо забрали всі колишні расові стадники на степах. Коні переважно української раси, але багато є рисаків, а в кінноті англійських. До тачанок припряга-

ють два або й три коні. Тачанка, це віз, що місто драбин має деревляну „гару” з малими берегами. На неї сідає три до чотири люда з одним скорострілом. Скорострілів у Махна досить і то всілякого типу: австрійські, німецькі і російські. Муніції до них багато нема, але Махно радить собі в той спосіб, що нападає на магазини Денікіна і тим способом ратує себе. — (Самі Денікінці нераз сміялися, що в Денікіна командантом запліля Батько Махно. Р. К.).

Кавалерії у Махна є яких 4.000 і все це дуже добре військо. Кіннотчики майже самі Українці, а командантом їх є Смик чи Струк — енергічний і відважний вояка. Між ним і Махном є певного роду ненависть. Кажуть, що гарний командант кінноти підморгує до Махнової жінки. Махно давню його післав до чорта в зуби, але боїться козаків, бо вони дуже люблять свого команданта!

(Далі буде).

Проти походу на українське шкільництво.

Не лише в українських державних школах заборонено уживати всенародної назви „український“ але указом з дня 30. жовтня с. р. поширено що заборону й на приватні українські школи.

Вже від довшого часу товчється в польській пресі справа спольщення всіх українських гімназій, бо польська конституція не передбачає інших середніх шкіл як лише польські. На перший раз замінено дотеперішніх передвоєнних інспекторів укр. середніх шкіл Українців — Поляками. Однак вістрі мечі зверне не поки що головню проти українських учительських семінарій та всенародних шкіл.

Кураторія Львівського Шкільного Округа (ЛШО.) зносить одинокую на цілий край державну мужеську українську учительську семінарію, дві останні державні чисто українські жіночі учит. семінарії замінює на утраквістичні цебто на польсько-українські та заводить „номерус клявзус“ с. с. не дозволяє, щоби в одній клясі було більше учениць як 40. Таким чином не допускає Кураторія ЛШО. до випродукування українських учителів і учительок.

По всіх державних українських середніх і всенародних школах завела кураторія ЛШО. польське діловодство так в переписці з польською владою, як також внутрішнє (каталоги, лекційні дневники, поділи годин, конференційні протоколи, свідоцтва і т. п.) і в переписці зі сторонами. Всі написи на школах і клясах та печатки мусять бути польські.

Не досить на тім. Того всього жадає Кураторія ЛШО. і від українських приватних шкіл. З окрема в приватних українських учительських семінаріях жадає не лише введення утраквізму (щоби крім польської мови — історію та географію вчити по польськи), але також, щоби тих предметів доконче вчили учителі - Поляки! Отже не більше ні менче польська влада жадає, щоби ми зі своїх власних приватних українських шкіл повикидали кваліфікованих учителів-Українців і на їх місце попринимали та оплачували своїми власними грішми учителів-Поляків!

Польські державні інспектори шкіл в своїй ревности нищення всього, що надає школі український вигляд, посунулися так далеко що велять викидати з наших-же

приватних українських шкіл образи Шевченка, почот українських королів та князів Галиччини, Волиня, і Холмщини та всякі інші українські образи й картини а навіть народні вишивки й образи до наглядної науки з українськими надписами.

Проти заряджень Кураторії внесло „Українське Педагогічне Товариство“ спротив до Міністерства у Варшаві на руки Кураторії ЛШО. — Громадянство наше віднеслось в тій справі до Українського посольського Клубу у Варшаві а також з протестом до Ліги Націй та всіх культурних держав світа.

Окрім того родичі української шкільної молоді, які своїм грошем удержують свої приватні школи, голосно протестують проти вище наведених заряджень. Польська влада не дозволяє на ніякі прилюдні віча, тому родичі збираються на довірочні збори.

Такий протестуючий довірочний збір родичів відбувся в неділю, дня 9 грудня с. р. в „Народнім Домі“ у Львові, на якому ухвалено одноголосно отсі резолюції:

Після однодушної ухвали отсих резолюцій забрав голос о. сов. Стефанович і досадно змалював поступованне польської шкільної влади з одинокую українською всенародною державною школою ім. Шашкевича у Львові.

В часі промови о. сов. Стефановича ввійшов комісар поліції з поліцайом та розвязав збори. Учасники протестували проти цієї самоволі й не уступали. Та за хвилину ввійшов на салью другий комісар поліції з відділом уоружених поліцаїв.

По цілому краю повинні уряджуватися такі протестуючі віча, а де немож, то довірочні збори.

Окрім того наше громадянство матеріальною допомогою мусить прийти в поміч „Рідній Школі“. Особливо в часі днів „Рідної Школи“ (від Різдва до Йордану) кожний нехай колядує та щедрює на „Рідну Школу“ і пересилає гроші на адресу „Рідної Школи“ У. П. Т. у Львові, Ринок, ч. 10. — чеки висилає на жаданне даром і оплатно канцелярія „Рідної Школи“ У. П. Т. — Коли свого часу австрійська влада замкнула була чеську газету „Народні Лісти“, то Чехи посилали і далі передплату, хоча газети не одержували, бо матеріальна піддержка — це також наглядний протест!

Батько.

Огляд світових подій.

Над Європою зависли були великі хмари. Здавалося ось ось розгориться наново війна в цілій Європі і в нас вступали нові надії.

Німеччина.

Здавалося, що для неї немає іншого виходу з тої катастрофи, в яку вона попала, як лише поставити на карту все і при допомозі большевиків запалити в світі

В мирі тратимо, в війні можемо скористати. Головною причиною для війни могла бути

новий вогонь. Люди рахували вже місяці, тижні, дні, коли це наступить. А тимчасом Німці потрапили застановити спадок гроша, рішучими заходами усмертили катастрофу

і розпочали безпосередні переговори з французами. І таким чином

можливість скорої війни покищо відсунулась але чи на довго?

В Англії

всі чекають на 6 січня. В тім дни збереться новий парламент і вирішить хто має сидіти на вершці чи дотеперішні пани, чи верне ста

рий лис Льюїс Джордж, чи соціалісти. Та не лише Англії чекають того дня, але й цілий світ, а головню Німці, Франція ну і

Польща.

В тім панстві не в'єо в порядку. Один уряд провалився, другий з Тугутом таки ненароджений вмер, а тепер Грабські родить новий. Порід іде дуже тяжко, але є надія що таки вродить. Доляр використовує те, що нема пана і як скажений летить в гору. На день о два міліони. От молодець.

Не везе Полякам і на Лізі Народів. Сварилися вони з Чехами о клаптик землі, що зветься Явориною. Справу виграли Чехи, а хто програв — догадайтеся.

в Полудневій Америці

в провінції Колумбія наступило землетрясення в наслідок чого

знищене одно місто і три села. До тепер 200 людей убитих і 250 ранених.

Страх має великі очі.

Що пишуть краківські газети про Східну Галиччину?

В газеті „Goniec krakow-ki“ читасмо під крикливим заголовком: „Did ukraiński buntuje Rusinów przeciw Polakom“ таке:

„Кресові малопольські повіти порушені до живого новим євангелієм, яке голосить невідомий нам блище апостол, що як дід перебігає усю околицю. Приходить він на відпусти і до церков, стає у цвинтарних воротах та оповідає чуда про привали і пророцтва попа Олексія, з яким приятелює і є його післанником.

Дід носить довгу апостольську бороду, одітий доволі харно, вбирається в кожух, а в руці носить невеликий деревляний хрест, яким благословить прохожих.

Постать та, що дуже нагадує легендарних, українських дідів, працює вже в той спосіб на хвалу Божу від кількох місяців.

Стрічали його в борщівським повіті, потім перенісся в чортківський а далше в тернопільський і бучацький.

По селах знають його під іменем дід Іван. Коли западе ніч, або на дворі холод і дощ, що і пса не вигониш, дід Іван впрошується в гостину до хаг. Радо виглядають його людська, бо чудесно розказує про „білого царя“ та про козаків ізза Дніпра, коли в хаті недуга, то порадить і pomoже, а як біда і голод, витягне зза пазухи пригорщу банкнотів та сам ще й піде купити хліба, солонини, горівки. Дід Іван ненавидить „білого царя“, розказує про його гріхи і злочини, за які терпить тепер „руський“ народ по цей та по той бік границі.

Романтичний кресовий люд слухає із дивною набожністю слів волююги, так впрочім як перед 200 чи 300 роками його прадіди давали послух бандуристам і мандрівним дідам, що накликували до табору Хмеля або гайдамаччини.

Сонно, сумно тепер на Поділлю, капає дощ, млисті дні, смуток пугає душу, від віків-віків в цю пору затроювано душі населення оповіданням про уроєні кривди та накликуванням до пімсти над Ляхами. В тих „dziewicznych zakątkach Polski nic się do tej chwili nie zmieniło“.

ШИЛОМ І ПАЛКОЮ.

Нові гості.

Не знаю чому то приписати, але то факт, що ми все маємо гостей. Як не Фош, то румунський король, як не румунський король, то Юнг... Видно є ще на світі правдиві християни, що не занедбують

своїх обовязків зглядом ближніх, між якими один з найкращих: недужого посітити.

Інча річ, що всі вони сказавши трохи потішаючих слів, як то звичайно в таких случаях водиться, відіздять махнувши рукою та шепчуть про себе: „не тратьме куме сили“. Але вже така психіка недужого, що він найочивиднішу брехню тих, що його відвідують все чомусь впирається уважати за правду, — тому й такі відвідувачі звичайно дуже милі.

Але до речі.

Недавно якось сталося на Атлантийським океані чудо. Виїхав з Польщі посол Галлер, скинув на океані посольську гідність, вбрав генеральський мундір і приїхав до Америки як посол-генерал.

Американці, що не мають — очевидна річ — нічого іншого до роботи, привитали генерала-посла з великими парадми, тільки ньюйорські Жиди — той вічний дісонанс в польській оркестрі — внесли проти него протести за недавні погроми.

Цей дрібний і, розуміється, глупий факт зробив генералови-послови маленьку неприємність в часі візиту у американського мільярдера Форда, який просто з моста й запитав:

— Що то за протести, що там в Ньюйорку Жиди вносили проти вас?

А генерал посол навіть не надумуючись:

— Е, то просто ідіотичні закиди.

На що Форд:

— То ви, видно, мудрий чоловік, коли на вас Жиди нападаються. Так зараз і пізнав з ким має до діла. Кажуть, що Форд — то дуже бистроумна людина

І тоді шойно зачав з генералом-послом серйозну балачку. Випитував чи є в Польщі ріки, на що генерал теж не надумуючись відповів, що є. От Форд і запалав любовію до Польщі.

— Давай — каже — заложу в Малопольщі фабрику автомобілів. там же вуголь і нафта, вимряне місце. — а Америка, хай вона западеться.

А генерал нуж просити:

— Заїдьте будь ласка до нас в гості, побачите як живемо, під фабрику містечко вишукасмо...

— О, вже конечно заїду. У мене на фабриці працює багато Поляків і всі вони найкращі робітники. Я їх знаю і люблю...

І мимо того генерал запросив Форда в гості. *Всеволод.*

СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО.

Під розвагу нашим рільникам.

Не в однім числі нашого часопису ми писали про рільне господарство а тепер хочемо порушити ще одну галузь нашого народного господарства а саме **пасічництво**.

І коли ми нині візьмено на увагу наше рільне господарство то жах проймас, що воно в такім нужденнім стані. Наш селянин-рільник при великім вкладі мозольної праці не має в рилі такої користи яку повинен би мати або бодай таку як мав до війни.

Річ зрозуміла. Господарується у нас оттак з діда прадіда. Уліпшень в господарстві нема. Рільні продукти збувається у нас незорганізовано а ціну на них настановляє яку сам хоче сякий такий купчик а не рільник власник.

Розуміється що й держава не дбає про піднесенне та охорону (нашого!) рільного господарства. А може й дбає але з відємною користю для нас. Багато тут допоможе організація. І ми уважасмо що наші рільники повинні в першу чергу організуватися у своїх сільських кооперативах а ці знова об'єднуючись в Союзах зможуть бодай в часті зарадити лихови. Одначе самою організацією а хочби навіть й уліпшенням рільної господарки не дасться усунути лиха. Причина лежить де інде. На українських землях, що опинилися під Польшею панує великий голод землі. Ми повинні цей голод всякими способами усунути. І щож? Землі купити не ма за шо, а хочби й було то в кого? В діда-ча поляка? Він має кому продати но в кожному разі не нашому селянинови. Треба шукати нам на разі іншого виходу. І ми уважасмо, що наше сільське господарство треба конечно поширити щоб добути як найбільше хісна.

До цього найкраще надається **пасічництво**.

Неодин з нас знає, що пасічництво проваджене вміло, після найновіщих вимог і примінене до даної околиці приносить так багато хісна як ніколи рільна господарка.

Для порівняння подаємо маленький примір. Коли візьmemo на увагу, що один пень пасіки приносить річно 20 кг. меду а передвоєнна ціна була на нього 1 кор. за один кілограм то прихід з одного пня можна порівнати з одним корцем пшениці. Нині це порівнянне ще

інакше виходить. Збіже як відомо держиться багато нищої ціни в порівнянню до передвоєнної, підчас коли ціна меду держиться менче більше цін передвоєнних. Примір: перед війною доляр коштував 5 к. і за це можна було купити 5 кг. меду. Нині доляр 6 мільонів і можна за них купити теж 5 кг. меду, (1 кг. меду нині 1,200.000). Зі збіжем інакше справа мається. Перед війною корець пшениці коштував 4 долари а нині 2 і пів долари так що нині за 12—13 кг меду можна мати вже корець пшениці. Коли приглянемося цим маленьким примірам то побачимо, що пасічництво є дуже хосенне.

Тож злучити пасічництво з рільною господаркою уважасмо прямо за конечно. Не є воно і так дуже трудне до переведення. У кожного майже нашого селянина найдеться кусок садку чи городця, де мігби завести собі пасіку, (місце вибирати по можности трохи дальше від будинків, подвіря — щоби пчоли мали спокій).

На початок не треба навіть великого знання пасічництва. Хто має охоту бути пасічником хай купить собі пасічничу книжку*) на те щоби зазнайомитися добре з пчолою, її життєм та взагалі з цією справою. Коли докладно прочитаємо таку книжку треба конечно засягнути ради ще устарого досвідченого пасічника. Коли вже дещо будемо знати про пасічництво — зацікавимося ще більше цією справою та наберемо ще більшої охоти до діла. Тоді треба бути витривалим у початому ділі. Не треба ніколи як то кажуть і мріяти відразу — „халасувати“ — про заведенне великої пасіки не маючи відповідного знання та власної практики. Бо коли будемо діло провадити поволи розважно, то самі наберемо досвіду, а тоді робити будемо все докладно й на час (а в пасічництві це дуже важне).

Дальше. На перший початок вистарчить постаратися о один два пні. А якжеж до них прийти? Звичайно! Хто може собі дозволити то купити готові вже у пасічника у свого таки селі (як нема то де інде) та засягнути у нього відповідних рад. Зазначуємо, що пня належить купувати доброго і сильного. Ніколи на це не жалувати видатку бо

слабина нічого не варта. Зі слабого пня ніколи не буде користи.

Як жеж хто не може дозволити собі на купно готового пня, то належить зробити собі одного два вулики з рамками і підчас рійки купити тільки роя. — А які вулики найкраще робити і якто довідаєтесь у пасічника або вчитасте у пасічничій книжці. Се винесе дешевше.

З пасічничих знарядів не багато на початок треба мати. Вистарчить сітка на охорону перед ужаленням пчіл, крильце до обмітання пчіл, посудину де можна булоб розкурити порошно, стільчик (підставку) потрібну при вичищуванні пня, ніж довгнй (трохи більше ширини рамки) на два боки гострий до зрізування трутівки, заклеєно меду і т. п. а в кінці рійничку, виплетену зі соломи або зроблену з липової кори. На початок це зовсім вистарчас.

Звичайно буває так, що початкуючі пасічники відразу справляють багато пасічничих знарядів починаючи від помпи і бочок на мід. З такого пасічника, що мріє відразу про велику пасіку і багато меду не будуть „люди“. На все треба бути терпеливим.

Неодин з наших селян рільників коли це прочитає скаже: Та де мені до цього братись! А хто буде за мене орати, сіяти, косити, молотити? Скаже собі, що нема часу тай положить всему конець. Ми сказалиби інакше. Одно з другим можна дуже добре погодити. А хіба найменших труднощів не буде робити такому рільникови-пасічникови який має всего кілька моргів поля і десяток або й два пнів пасіки. Воно бачите праця в пасіці якось так щасливо розложена, що нема труднощів погодити її з працями в рільнім господарстві.

Дехто може сказавби що господарити в пасіці треба аж надто великого знання. Так воно страшно не є. На початок треба використати всі наші ради (хоч вони досить скупенькі але годі тут про се докладно розповісти) а опісля вже самі багато в практиці навчистесь.

Коли господарити будете вже самі, то треба все памятати, що в пасіці кожду хочби й найменчу працю належить виконувати докладно і старанно. Ніколи так аби тільки збутися. Дальше. В уликах і в пасіці взагалі мусить буги як найбільший порядок і чистота. Спокій у пасіці конечно, головно у зимі. — Всякий стукіт, — гуркіт в пасіці непотрібно зрухують пчоли, а це є шкідливе. Це ради для па-

*) Що до пасічничих книжок то у нас є всего дві: Найкраща то: Підручник пасічництва о. Василя Пилипчука, коштує 1,600.00 мп. Друга книжка то: Пасіка — Миколи Михалевича коштує 600.000 мп. Обі книжки можна купити в Укр. книгарнях. Першої вже дуже мало.

січників, яких вони мусять підтримувати.

Сподіємося, що цих кілька слів кинених під розвагу нашим селянам знайдуть серед читачів і прихильників відгомін. Віримо що багато з наших старих досвідчених пасічників заберуть голос в цій справі та своїми мудрими радами рушать з місця стан пасічництва не тільки поширенням але навіть починаються до його сильної організації.

Думаємо, що поширювати у нас пасічництво се справа не дуже трудна тимбільше що хто закладає пасіку, буде її добре провадити має певну запоруку на великій хосен. Зорга-

нізувати пасічництво теж легше чим що небудь друге. Бо пасічники це звичайно свідоміші громадяни (між ними багато сільської інтелігенції) ходять тільки о це, щоб між нашими пасічниками знайшлися люди доброї волі та охочі до праці на цьому полі. Роля дуже вдячна і успіх певний.

Тож до праці пасічники для піднесення добробуту свого і цілого народу.

Примітка. Для всіх хто хотів би розвести собі пасіку служимо кожної хвили всіма можливими радами.

Дух московського царя Івана Грізного являється в Кремлі.

Царський замок в Москві, що до сімнадцятого століття була також столицею московської держави, Кремль став від кінця 1917 року резиденцією голови ради народніх комісарів, Леніна. І в цій то замку сталася недавно цікава подія, про яку писали московські газети.

В Кремлі мешкають крім Леніна ще інші вищі урядовці совітської республіки і провідники російської комуністичної партії. Всі вони мають страх перед атентами зі сторони монархістичних організацій або їхніх політичних противників. Через те то й Кремлю бережуть дуже строго та дивляться бачно, щоб ніхто невідомий не увійшов туди без дозволу. На коритарах патрулюють днем і нічю стійки, які випускають тільки тих, що знають відповідний клич, а тих, що його не знають арештується і віддається замковій команді.

Цими днями знайдено в одному коритарі трупа стійкового солдата, зі штилетом в грудях. Всяке слідство в цім напрямі нічого не виявило.

На другий день почуто на тім самім коритарі, де стояв вже інчий стійковий, несамопитий крик. Коли сторожа впала туди, знайшла стійкового на долівці, зімлілого. Перенесено його сейчас до лічниці в Кремлі. А коли він прийшов до себе, оповів таке:

„Я прийшов на стійку коло півночі... Скрізь було тихо і спокійно... Я ходив туди і назад і думав уперто про мого попередника, якого на цій стійці вбито...“

Втім на кінці коритаря з'явилася якась постать — якийсь старий чоловік... Я бачив виразно його статі, бо через вікно падало на коритар світло електричної лампи. Старий чоловік мав кроваве лице, а в руці держав довгу палицю, закуту на кінці острим залізом. Він йшов тихо і підходив прямо до мене... Я пізнав його з місця — він був убраний так само, як на образах малюється Івана Грізного — а навіть його лице мало той сам вигляд... Старий підняв палицю і закричав: Ви зрадили і продали Росію, привели її до упадку, тому пропадете і ви“. Тоді підніс палицю до гори і хотів всадити мені в серце її кінець. Я закричав дико, втратив притомність і дуже неясно пригадую собі ще, що постать зникла зі сміхом в темноті коритаря...“

Тільки солдат.

Большевицький уряд думає, що то якийсь ворог радянської влади закрився якось до Кремлю, де він добре сховався, а нічю виходить в масці Івана Грізного і вбиває стійкових. Командант замку зарядив як найточніше перешукання усіх замкових закутин, але на слід таємничої появи не впали й досі. Рівночасно командант подвоїв стійки і наказав, якби постать ще раз появилася, стріляти в ню без проволочко.

Голова чрезвычайки Дзержинський взявся особисто до вислідження духа. А тому, що червоні солдати бояться вартувати на коритарах Кремля, цю службу переняли на себе агенти чрезвычайки.

Із Зеленої Буковини.

Оригінальна допись.

Чернівці, дня 15. грудня 1923.

Ви знаєте циганів. Ще з Австрії волочилися вони не лише по Буковині, але й заходили до Галичини. Прийде кілька циганів з медведем та з малпою на ярмарок, „пускають тумана“ та видурюють гроші. Циганки вожуть а циганчики розлазяться по селу та крадуть.

В падолисті 1918 р. прийшли до нас Румуни обдерті, в постолах, ликом повідперізувані та вже не з медведем і малпою але з крісом на плечах. За „Фольксгартином“

біля Чернівців зачекали доки черновецькі Румуни не переслали їм черевиків і аж тоді „вмаширували“ до столиці Буковини. Всьо то чорне, мале, трішилося на камяниці та на прохожих і чічркало по румунськи. Наші селяни з гори дивилися на них, бо всьо то таке просте, нешкребтане, що порядний газда не хотів навіть з ними й говорити.

Прийшли вони лише „на часок“ щоби не допустити ніби до можливих неспокоїв після упадку Австрії, хоча в українській частині Буковини без них панував найкращий лад

і порядок. З початку навіть не відважилися підносити якось претенсії до української частини Буковини і генерал Задік виразно заявляє, що Румунія не бажав окупувати української частини Буковини. Ба мало того! Сам румунський міністер ще в 1921 році заявив був в румунським парламенті, що Румунія не має заміру задержувати українську Буковину при собі, — лише — журився бідний міністер — що „нема українсько держави, то ко-муж перелазь Румунія той клаптик Буковини?“

А нині Румуни в нас розпаношилися. Всьодні розвішували написи „Романія маре“ цебто „велика Румунія“ та понавішували румунські „трікольори“ ц. є хоруговки о 3 румунських державних красках, всі вивіски і написи лише румунські і таким чином українській частині Буковини, де Румуна зі свічкою в білий день не можна було хочби на лік найти, дали румунську політуру.

З початку по урядах працювали наші урядники, по українських школах вчили учителі України, по німецьких Німці, по польських Поляки і т. д., по українських громадах урядовано по українській. А тепер? Всі уряди урядують лише по румунськи. Всі школи попереминовано на румунські і то не лише українські, але й німецькі а навіть польські.

Сотки учителів позвільнювано з посад а решта мусяли вчитися румунської мови, здавати іспити та переважно попереминовано їх відтак до „ребату“ с. є королівства або — як кажуть — до старої Румунії. І там, нещасні, дець на болгарській границі в болотнистих маляричних околицях або в румунських горах „де дідько добраніч каже“ корогають своє життя. Учителі-Поляки після зрумунення польських народніх шкіл та польської гімназії в Чернівцях, переїхали зі своїм польським інспектором Жуковським до Галичини. Жуковський став візитатором шкіл Кураторії Л. Т. О. а учителі подіставали посади по польських школах будьто в Галичині будьто в Польщі.

Ще залишилося трохи українських учителів, але то лише тому, бо в „регаті“ нема на стільки учителів Румунів, щоби ними обсадити всі бувші українські школи на Буковині.

Що не допускають до жадного світного життя — легко догадатися. Читальні, „Січи“ не можуть проявити жадного життя. На аматорські театральні вистави та концерти не хотять з засади давати дозволу, хіба за добрим „бакчішом“ (хабаром).

Останніми часами намагалися загартувати в свої руки „Селянську Касу“ та райфайзенки а навіть „Народний Дім“ в Чернівцях, друкарню „Руської Ради“ і другі фінансові та економічні інституції. Великими жертвами удалося цим разом відунути небезпеку. Та на як довго?..

Буковинські Українці вислали до короля і парламенту протест проти тих насильств. Чи з того буде який успіх — годі надіятися!

Український селянин і робітник мовчить та чекає аж Румуни посунуть трохи нога. Тоді не хотілиб ми знаходитися в шкірі румунських окупантів! Це знають найкраще і самі Румуни.

Українська інтелігенція по часті загулювана і стероризована, по часті здеморалізована не проявляє ніякого життя. Ще найкраще дер-

жуться наші православні українські священники.

Культурне життя з'осередковується яко-такто в одинокій українській книгарні в Чернівцях при вул. Петровича ч. 2. Там точка сходін там можна дістати яку книжку (бо газет українських на Буковині нема нині ніяких!), там можна розвідатися, про деякі новини на світі тощо.

Так то кипуче недавно українське життя примерло. Українське населення почуває себе як у замкненому мішку.

Не зеленіє вже наша розкішна Буковина, а помарніла і почорніла під румунським постолом!

Та ми не впадасмо на дусі і віримо: „Чейже прийде інше час ліпшої долі і для нас!“

Н. Вко.

З природи й техніки.

Пливке повітря.

— „Пливке повітря“ — що це за нова штука? — спитаєте: таж ми знаємо — так у школі вчать і в книжках пишуть — що повітря не видко, що це той дух, який є кругом нас, що це вітер, який час до часу здіймається й крутить куряву та деревами гоїдає, — а про це, щоби повітря могло бути пливке, щоби його можна переливати з одної посуду в другу, немов воду або молоко, — про це доводилося досі мало кому й чути.

А проте людям удалося й така штука: збудували таку машину, в якій при допомозі одної помпи на протязі кількох минут дістають із повітря сніжно-прозору теч, яка через якийсь час знову кудись безслідно дівається; це ніщо інше, як тільки пливке повітря. Мало того: вдалося ще далі навіть заморозити те пливке повітря й перемінити його в білий, сніжистий порошок.

Про ці винаходи, хоч і не нові такі (їх зроблено перед якими 30 роками), але доволі мало знані, хочемо сьогодні поговорити дещо.

Уявім собі, що на кухні кипить окріп, із нього знімається пара, невидимий дух (газ), який тільки часами, коли остудиться до холодного повітря поза горшком, згущується й стає подібний до рідкого, білого диму. Пари звичайно не бачимо, хіба що вона охолодиться; ось так видихуємо пару з наших легких постійно, а видко її тільки тоді, коли на дворі великий холод.

Подержім над парою хлбодну тарілку: вона миттю покритється каплями води. З того виходить, що пара остуджена згодом переміняється у воду. Так отже пара й вода — це дві посестри, два відмінні види одного й того самого тіла.

Однак вода виступає ще й у третьому виді: при великому холоді пливка вода переміняється в твердий лід — замерзає; коли лід пригріти, він розтає і стане назад водою.

Не тільки одна вода, а й багато інших тіл може виступати в трьох ріжних видах, нпр. багато металів. Ріжниця тільки та, що вода пливка тоді, коли нам можливо доторкатися її руками, а метали топляться аж після того, як їх сильно розігріти, до червоності й до білості; отже

їх уже не можна брати в руки; колиж їх нагрівати ще далі, вони зачинають кипіти, і поволі переміняються в пару.

Так само й газ, між ними повітря, можна перемінявати в теч, а потім у ципке, тверде тіло, тількиж до того треба їх сильно прохолоджувати. Таким чином вони всі тоді, коли нас доторкаються, є в повітряному стані, а течами стають аж у надмірному холоді.

Щоби могли зміряти, яке гарячо або який холод, до того вживасмо термометрів. Вони показують нуль (0°), коли вода мерзне, а сто (100°) ступнів, коли вода кипить. Коли настануть інше гірші морози, тоді кажемо, що є стільки й стільки „ступнів холоду“; колиж тепліше, так що вода вже розмерзла, говоримо про „ступні тепла“.

Отже коли нам удасться повітря остудити так сильно, щоби наш термометр показував аж 150 ступнів холоду, а одночасно його надзвичайно сильно здавити, воно переміняється в теч.

Дуже інтересна річ — те пливке повітря. Воно подібне до води, тільки має легко-сінюву закраску. Коли лишити його у відкритій посудині, воно нагрівається від свого окруження й швидко парує, отже незабаром щезає; якбиж ми хотіли його охоронити перед паруванням і посудину щільно заткали, то повстають пари вмить її розсадилиби. Через те то й уживають часто пливкого повітря до розсаджування скель, замість динаміту.

Пливке повітря має в собі такий холод, що в ньому неможливе ніяке життя. Найсильніші бактерії (це такі дрібнісінькі сотворіння, що викликають усякі недуги) вигибають у ньому щільком, хоч вони можуть перетривати найбільші морози на землі. Тому то вживають його до прохолодження повітря в окремих морозильнях споживчих продуктів (нпр. мяса).

Коли до пливкого повітря вкинути свіжі квіти, то вони стануть крихкі мов скло, бо в них миттю замерзне вся вогість, т. є їхній сік, а через те ослабнеться їхня тканина. М'ягка гумова кишка стане тверда мов камінь так, що її можна потовкти молотком на кусні. Овочі тверднуть теж і стають такі елястичні, що від-

скакують від столу мов гумовий мяч (пилка).

Коли зробити з олова дзвіночок і дати його на довший час до пливкого повітря, то він ствердне так, що буде дзвонити мов срібло або сталь (як відомо олово не дзвонить тому, що воно м'яке). Живе срібло, отся ясно-сріблиста, тяжка теч, що нею наповнюють термометри, миттю мерзне в пливкому повітрі й стає таким твердим, що молотком із живого срібла можна забивати цвяхи в дошку. — Лушпини з яйця, остуджені сильно пливким повітрям, потім довший час світять ясним, зеленкуватим світлом.

Коли пливке повітря остудити ще багато більше, ніж на 200 ступнів, воно переміняється в біло-сіню масу; воно замерзне. Однак і в замерзломому стані воно дуже зміниве і непосидюче; швиденько парує, так що довго вдержати й його не можна.

Вчені астрономи кажуть, що наше сонце поволі стигне, що сьогодні не має воно вже стільки тепла, як його мало перед мільонами років. А миттю інше нові мільони років, і воно прохолодне ще далі, так що не зможе посилати своїй дитині-землі стільки животворного тепла, як його дає досі. Тоді згине все життя на землі; а що дивніше: коли остудження землі дійде більш-менш до 20° ступнів холоду, то все повітря, яке є кругом землі (його звуть атмосферою) переміняється в теч і на землю стане йти „повітряний дощ“. Тоді воно покрити всю земну кулю однотайним „повітряним морем“ не більше 10 метрів завглибшки, хоч тепер „повітряний океан“ — тоб то атмосфера — кругом землі піднімається до висоти яких 200 кілометрів.

А остаточно — замерзне й те неглибоке повітряне море, й наша матуся-землиця буйтима собі по просторах, покрити холодним 10-метрової густоти плашем із „повітряного льду“.

М. Ч.

Практичні поради.

Добра рада ліпша як готові гроші.
(Народня приповідка).

Кухонне корінне найліпше держати в скляних слоїчках, бо в бляшаних корінне прибирає неприємний смак.

Цитрини довго держаться свіжі, коли положите їх на холодне місце і присиплете досить грубо сухим піском. Там вони будуть і кілька місяців держатися свіжі.

Екстракт з чаю. Возьміть доброго чаю, дайте до фляшки і налийте добрим румом або араком і лишіть, щоби добу тягло. Потім сцідіть той рум до другої фляшки. Такий рум добре брати на цукор бо має дуже приємний запах і смак. Ложку такого руму як розлустите двома склянками окропу (кипятку), додасьте цитрини і цукру, то дістанете дуже добрий чай. Особливо добрий він в дорозі.

Щоби залізні річи не ржавіли, розпустіть кавалок воску в терпентині і тим натріть залізні річи.

Спіжеві попукані горшки можна направити так: Возьміть, в частій гончарської глини а і частину спаленого пиління (від коваля)

і перемішайте добре. Сеї маси по-натискайте в шпари начиння з обох боків і лишть, щоби воно з до 4 тижні стояло без ужитку. Потім буде держати як нове.

Як вимя у корови напухне, то намастіть його намулом з підковальського точила а як висхне, то повторіть то ще раз.

НОВИНКИ

Календар. — Грудень.

Від 22. грудня до кінця місяця росте день о 5 минут.

24. Понеділок (11) Даниїла стовпи. Правосл. Даниїла стовпи. — Схід 7 21. — Захід 3 25.
25. Вівторок (12) Пр. Спирідіона. Правосл. Пр. Спирідіона. — Схід 7 22 Захід 3 26.
26. Середа (13) † Евстратія, Евгена. Правосл. Евстратія. — Схід 7 22. Захід 3 27.
27. Четвер (14) М. Тирса, Левкія. Правосл. М. Тирса. Схід 7 22. Захід 3 28.

Народні приповідки.

Що буде, то буде, а козак панщини робити не буде.

Лучче птиці на сухій гілці, чим в золотій клітці.

В клітці є пти. їсти і хороше сісти, та немає волі.

Що сталося в грудні.

24. 1653. Побіда Богдана Хмельницького під Жванцем.
25. 1848. заведено у Львівському університеті катедру української літератури.
26. 1637 нещаслива битва Павлюка з Потоцьким під Кумейками.

Пригадка кружкам У. П. Т.

Дня 25. грудня 193. о год. 10. перед полуднем відбудеться у Львові в салі „Сокода Батька“ вул. Руська ч. 20. Загальний Зїзд Українського Педагогічного Товариства. Кождий Кружок подбає, щоби вибрати і вислати одного відпоручника на кождих 20 членів Кружка, що заплатили членську вкладку за 1923 р.

Пригадки для Виділів Читалень „Просвіти“ на грудень.

Відсвяткувати конче „Свято Просвіти“ та перевести збірку на „дар Просвіти“ і переслати гроші через філію центральному товариству Підготувитися до скликання загальних зборів читальні на слідуєчий місяць.

—о—

До того доходить. В одній німецькій газеті оголосила якась жінка таке: Молода гарна жінка, проворна, що може вижити родину, шукає в цілі подружжя знакомства з молодим мущиною, що може варити, займатися домом, найрадше з поміж цукорників.

Дуже легко вийти заміж — в Австралії, бо там дається відчувати брак жінок. Тому уряд, щоби уможливити своїм горожанам подружжя, робить всякі угоди з жінкам, що прибувають до Австралії, як що вони вже мають відповідний до подружжя вік. Він платить тим жінкам кошта подорожі і дає через пів року безплатне мешкання, повне одержання і високу грошеву нагороду на рільничих фермах, щоби в той спосіб приспособити добрі господні і практичні подружжя для своїх рільників.

В лодці докола світа. До одного із островів Фіджі на Океані причалила недавно лодка, якої пасажирами був один Австралієць з жінкою і ще один моряк.

Вони пів року тому виплили з Англії, щоби відбутися подорож докола світа. З островів Фіджі поплили смільчаки дальше.

Подружній контракт. Ньюйорські актори пан Шаліро і панна Коннор підписали перед вінчанням такий контракт: 1. Нікотре з подругів не буде неprisутне дома по 11 години в ночі без уповаження. 2. Нікотре з подругів не питиме горівки без уповаження другої сторони. 3. Коже з подругів користатиме з однімісячної відпустки на рік. 4. Подруги не будуть взаїно обріхуватися. 5. Муж предстать жінці артистів, з якими гратиме в театрі. 6. Жінка не здійме ніколи із свого пальця заручинного перстня. 7. Подруги старатимуться грати на тій самій сцені. — Цікаво, чи той контракт запевнить подружжю щасте.

Рабініа суд. В тернополі трапилася така пригода. Приїхало туди двох купців скірою, що продали свій товар за 600 доларів. Одержані гроші боялися везти з собою тому, що в поїздах бувають тепер ревізії в пошукуванні за чужою валютою. От вони і пішли до одного шевця, щоби той сховав долари в обцасі їх черевиків. Шевць розібрав обцас, вложив туди гроші і зложив обцас назад. Та цюгож дня один з купців вторгував ще 50 доларів. Пішов знова до шевця, щоби їх сховати. Але коли шевць розібрав обцас, купець замітив, що там нема 600 доларів. Шевць присягався, що вложив. Не можна було, розуміється, вдавнитися з тою справою до поліції. Тому купець пішов до рабіна, щоби розсудив якось. Коли довгі намови шевця, щоби віддав гроші до нічого не довели, рабін скликав найповажніших жидів і казав шевцеві убраному в святочну одіж присягнути перед вівтарем, що не взяв собі доларів. Та тут шевць остановився і заявив, що в „такім віці“ не хоче присягати і справу якось поладнає. Він дійсно віддав купцям 600 доларів, продавши ніби то дещо із хати та позичивши трохи, а на другий день із стиду та журби нагло вмер.

Святотатство. Невідомі злодії розбили двері в церкві в Глухові, пов. Сокаль і забрали з каси більшу суму грошей і золоту чашу.

Найшвидша льокомотива. В Союзних Державах північної Америки, збудовано льокомотиву, що може робити 160 кілометрів на годину. Щоби уявити собі цю скорість, вистарчить знати, що льокомотиви наших поспішних поїздів роблять 60—70 кілометрів на годину.

Дорогоцінності бувшого царя. До Америки прибув князь Юсупов, який свого часу вбив Распутіна. Князь привіз із собою багато дорогоцінностей, а приїхав — як каже — в тій цілі, щоби викупити від одного мільонера з Філядельфії два цінні образи, які будучи в потребі продав з правом викупу. Тепер він має дорогоцінності, які хоче продати і за одержані гроші викупити образи. Дорогоцінності ті оцінюють на півтора мільона доларів. Є між ними річі, що належали колись до Катерини Великої, а найкращий то нашійник з чорних перел. Скарби ті мають однаков оглянути урядові знатоки, щоби переконатися чи нема там часом дечого із царських дорогоцінностей нечуваної вартости, які в часі революції пропали.

Нові книжки.

Книжки надіслані до редакції.

Дмитро Николишин: МАЄВІАКОРДИ. Картина у трьох діях. Коломия 1919. Загальна Книгозбірня ч. 8. 16-ка. Стор. 92.

Дмитро Николишин: НОВОРІЧНА КАЗКА. Сценічна поема. Коломия 1922. Дрібна Книгозбірня ч. 1. 16-ка. Стор. 16.

Карло Коберський: УКРАЇНСЬКЕ НАРОДНИЦТВО ПО О-ОХ БОКАХ ЗБРУЧА. Львів-Коломия 1924. Накладом Видавництва „Громада“. 8-ка. Стор. 158.

Журнали.

ПОСТУП, студентський вісник, орган присвячений правді і благородній ініціативі. Виходить що місяця (кромі ферій). Р. IV. Ч. 1, за січень.

Біржевий перегляд.

Грошева біржа.

приватні обороти.

Львів, 19. XII. 1923.

Амер. дол. 6,70.000—6,750.000, одинки і двійки на рівні з іншими ам. дол., канад. дол. 6,100.000—6,200.000, Кч 185.000, фран. фр. 350.000, франки швайц. 1,160.000, фунт штерл. 26,000.00—27,000.000.

Золото: 20 кор. 25—26,000.000, 20 фр. 24,000.000, 10 рублів 35,000.000.

Срібло: кор. 425.000, 5 кор. 2,300.000, фльор. 1,500.000, рублі 1,750.000.

Офіціальна біржа.

Варшава, 18. XII.

ЧЕКИ: Нью-Йорк 6,100.000, Лондон 26,000.000, Париж 322.000, Відень 87, Прага 177.000, Італія 264.500, Ціріх 1,080.000, Голандія —, — Бельгія 303.000.

Ціріхська біржа.

Вступні нотування з дня 18. XII.

Ціріх: Будапешт 00302, Відень 0008. Софія 405 Нью-Йорк 57350 Лондон 25004, Париж 3105, Меднолян 2487, Прага 1680, Букарешт — Голандія 219, Білгород 6521.

Акційна біржа.

Львів, 18. XII. 1923.

Гіп. Банк 1,420.000, Промисловий Банк 645.000, Немейовські 620—675.000, Ойкос 6,600—6,800.000, Паровози 800.000, Гіри. Серша 13—3,400.000, Бровари 33,500.000, Ходорів 7,500.000, Цегельські 1,050.000, Нафта 900.000, Ракшава 8,600.000, Теспи 8,100.000, Зеленецькі 24,300.000.

Неготовані акції.

Хибє 11,500.000, — дрібні 12,200.000, Газоліна 2,150.000, — Лисиничі 1,750.000, Гази 38,500.000 Яворжно 40,000.000, дрібні 44,000.000, Фореста 625.000, Азот 65.000, Шен 125,000.000.

Збіжева біржа.

Львів, 18. XII. 1923.

Загальний оборот около 30 тон. Трансакції в вісі і провінціанальній муці. Тенденція для твердого збіжа сильна.

Кр. пшен. з 1923, р. — 10,650.000. Жито з 1923, р. — 9,800.000, — Броварняний ячмінь з 1923 — 9,800.000, — Овес з 1923 р. 7,800.—8,200.000. Горох пильний 00,000—01,000.000. Горох Вікторія 00,000—01 мід. Пшенична мука 40% „О“ 30,000.000, 55% „1“ 25,000.000, 70% „4“ 20,000.000. Житня мука 60% 20,000.000, 70% 18,000.000. гречана каша 01,000—02,000.000 — Ціни розуміється за 100 kg. без споживного податку. Місце, стація заладовання.

Ринок.

Хліб 1 кг. 205.000, мясо волове 680.000, свиняче 703.000, теляче 500.000, солонина 000.000—1,100.000, сало 1,200.000, смалець 1,500.000, масло 2,200—2,600.000, сметана, 400.000, молоко 150.000, сир 600.000, яйця 55—65.000, 1 кг. меду 1,200.000.

CANADIAN PACIFIC

TRAINS
ЗАЛІЗНИЦІ

HOTELS
ГОТЕЛІ

STEAMERS
КОРАБЛІ

До Канади. С. Р. Р. До Америки.

Львів, Городецька 93. Тернопіль, Тарновського 3.

Найбільше перевозове підприємство на світі.

Великі морські кораблі!

Власні залізниці в цілій Канаді!

Преосв. Єпископ Будка їхав з Канади до краю і назад до Канади лише нашими кораблями. Також наслідник англійського престолу їде завжди лишень нашими кораблями.

Наколи задумете виїхати до **КАНАДИ** чи то тепер, чи аж на весну, то застановіться добре, а ми певні, що виберете лише нашу С. Р. Р. агенцію, котрою їдуть все ті достойні особи.

Напишіть сейчас до нас! Ми радо Вам відпишемо **докладно про цілу подорож до Канади.**

Найблищі наші транспорти **до Канади** відходять з нашого бюро **у Львові, вул. Городецька 93. і Тернополі, вул. Тарнавського 3.** в слідуєчих днях вечером:

Перший дня 2. січня 1924. вечером до корабля „Minnedosa“.

Другий дня 15. січня 1924. вечером до корабля „Melita“.

Коли не маєте за що купити собі шіфкарти самі а маєте кривих або знайомих в Канаді, то подайте нам їх адресу, а ми до них напишемо, щоби вони Вам прислали з Канади шіфкарту і аффідавіт. Можемо то зробити телеграфічно.

Їдьте до Канади лише через агенцію С. Р. Р. (Сипіяр). Будете мати дуже скорий переїзд, знаменитий харч на кораблі 4 рази на день, окреме ліжко, в гарній чистій кабіні на однім з наших великих кораблів. Дуже скорий переїзд залізницею в Канаді в наших власних вагонах, котрі є так вигідно уряджені, що можете в них вигідно спати в ночі. В вагонах є кухні, де можете собі кожної хвили зварити обід і вечеру в часі їзди залізницею в Канаді. В послідних 9 місяцях виїхало через нашу агенцію понад 85.000 пасажирів до Канади. Уважайте добре на наш адрес і напишіть до нас сейчас.

Тернопіль,
Тарновського 3.

Кенедіян
Песіфік Рейлвей

Львів,
Городецька 93.